

Копитко О.В.

кандидат економічних наук,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

Сенів Р.В.

кандидат економічних наук,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

Корупко ОІа

Ph.D. in Economics
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies

Сенів Роман

Ph.D. in Economics
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ АПК

IMPROVEMENT OF STATE REGULATION OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN AGRICULTURAL SECTOR OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

У системі державного регулювання функціонування малого підприємництва в аграрній сфері донині не знайдені підходи щодо підвищення ефективності цього виду діяльності, стимулювання переходу господарств населення у категорію суб'єктів малого сімейного підприємництва, розвитку логістичної інфраструктури та орієнтації на виробництво екологічно безпечної продукції, залучення в аграрну сферу вільних трудових ресурсів, що забезпечує стабільний розвиток цього сектору економіки. Виходячи з цього, під удосконаленням державного регулювання розвитку малого підприємництва в аграрному секторі слід розуміти створення територіальних громад, що забезпечить удосконалення системи економічних відносин між різними учасниками господарської та фінансової діяльності з приводу виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, регулювання ринку землі, легалізацію незареєстрованої підприємницької діяльності в аграрній сфері, задоволення особистих потреб у продуктах харчування і створення доданої вартості, генерування доходів, необхідних для відтворення різних видів капіталу.

Ключові слова: мале підприємництво, аграрний сектор, кооперація, державне регулювання, ринок землі, зайнятість сільського населення, державно-приватне партнерство, фермерські господарства, господарства населення, територіальні громади.

В системе государственного регулирования функционирования малого предпринимательства в аграрной сфере до настоящего времени не найдены подходы к повышению эффективности этого вида деятельности, стимулированию перехода хозяйств населения в категорию субъектов малого семейного предпринимательства, развитию логистической инфраструктуры и ориентации на производство экологически безопасной продукции, привлечению в аграрную сферу свободных трудовых ресурсов, что обеспечивает стабильное развитие этого сектора экономики. Исходя из этого, под совершенствованием государственного регулирования развития малого предпринимательства в аграрном секторе следует понимать создание территориальных общин, что обеспечит совершенствование системы экономических отношений между различными участниками хозяйственной и финансовой деятельности по поводу производства и реализации сельскохозяйственной продукции, регулирование рынка земли, легализацию незарегистрированной предпринимательской деятельности в аграрной сфере, удовлетворение личных потребностей в продуктах питания и создание добавленной стоимости, генерирование доходов, необходимых для воспроизводства различных видов капитала.

Ключевые слова: малое предпринимательство, аграрный сектор, кооперація, государственное регулирование, рынок земли, занятость сельского населения, государственно-частное партнерство, фермерские хозяйства, хозяйства населения, территориальные общины.

To date, the system of state regulation of small business in the agricultural sector to date has not found approaches to improve the efficiency of this activity, stimulate the transition of households to the category of small family businesses, development of logistics infrastructure and focus on environmentally friendly products, involvement free labor resources to the agricultural sector, as well as innovation and investment development, which ensures sustainable economic development. The importance of small businesses in the agricultural sector is that they specialize in agricultural products with a large share of labor-intensive operations, the production of which in large farms is impractical. In addition, small businesses are most efficient in producing organic food, which is in great demand today. Cooperative associations, depending on the types of products they produce, can have a significant impact on the efficiency of small businesses in the agricultural sector, ensuring the regularity and continuity of its supply to retail chains and processing enterprises. Therefore, the improvement of state regulation of small business development in the agricultural sector should take into account the creation of territorial communities, which will improve the system of economic relations between various participants in economic and financial activities for production and sale of agricultural products, land market regulation, legalization of unregistered business in the agricultural sector, agricultural sector, meeting personal food needs and creating values, the sex of income needed to reproduce different types of capital. The newly created united territorial communities (OTG) should provide a significant impact on the efficiency of small and medium-sized businesses in agriculture by creating cooperatives as small and medium-sized agribusinesses and, depending on the types of products they produce, which allow to provide regularity and uninterrupted its deliveries in food trade networks and on processing enterprises. The problem of storage of products of cooperatives of agar small and medium business until the moment of its sale can be leveled by means of the logistics centers created on the conditions of concession providing services on long storage of the received harvest and livestock products in specially equipped vegetable and grain storages, refrigerating and freezing installations.

Keywords: small business, agrarian sector, cooperation, state regulation, land market, employment of rural population, public-private partnership, farms, households, territorial communities.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності в Україні, викликаній в тому числі міграційними процесами і негативними тенденціями на ринку праці, введення ринку землі вимагає вдосконалення державного регулювання подальшого розвитку малого підприємництва як важливого чинника розвитку аграрного сектору АПК, що сприятиме формуванню конкурентних відносин на вітчизняному аграрному ринку загалом. Наявна система державного регулювання не повною мірою враховує потреби малого бізнесу в розвитку логістичної інфраструктури, не досить орієнтована на стимулювання виробництва екологічно безпечної продукції, впровадження інновацій, вирішення проблем з організації самозайнятості сільського населення. Державна підтримка не забезпечує високих темпів зростання обсягів виробництва в цьому секторі економіки, достатнього рівня стійкості та ефективності діяльності господарюючих суб'єктів. Для вирішення зазначених проблем необхідна адаптація окремих елементів системи державного регулювання функціонування малого та середнього бізнесу в аграрній сфері до сучасних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти державного регулювання розвитку малого та середнього агробізнесу у своїх публікаціях розглядали науковці: Г.І. Білоус, П.І. Гайдучкий, Г.О. Дзядук, Ю.В. Кернасюк, М.Й. Малік, О.І. Маслак, К.А. Олійник, А.М. Омаров, В.С. Півторак, Ю.О. Ульянченко та ін. Водночас потребують подальшого дослідження вдосконалення державного регулювання щодо функціонування аграрного малого підприємництва в умовах упровадження ринку землі, створення територіальних громад, кооперації, подальшої легалізації цієї діяльності.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Розробити пропозиції щодо вдосконалення інструментарію державного регулювання розвитку малого підприємництва в аграрному секторі АПК.

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого підприємництва на основі державної підтримки,

створення сприятливих умов для стратегічного розвитку є найважливішим чинником розвитку агропромислового комплексу, формування конкурентних відносин на вітчизняному аграрному ринку загалом. Мале підприємництво відіграє значну роль у наповненні ринків сільськогосподарською продукцією і сировиною, у вирішенні проблеми зайнятості сільського населення. У плані заходів на 2019 рік із реалізації Стратегії подолання бідності (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 86-р[1]) у п. 12 зазначено про запровадження ефективних стимулів зайнятості сільського населення у результаті створення гнучкої навчальної мережі з питань ведення малого бізнесу, запровадження державної підтримки розвитку сімейного бізнесу в сільській місцевості (фінансової, юридичної, адміністративно-консультаційної тощо). Це пов'язано з тим, що у сучасних економічних умовах виробнича діяльність більшості малих підприємств у вітчизняному аграрному секторі малоефективна, що пояснюється об'єктивними галузевими особливостями (залежність обсягів виробництва від природно-кліматичних умов, високий рівень витрат, тривалий термін окупності тощо), недостатньою забезпеченістю ресурсами, наявним вільним капіталом, відсутністю організації рекламної діяльності тощо.

У роботі [2, с. 134] зазначається, що розвиток малого та середнього агробізнесу можна розглядати в аспектах, але його основний зміст та сутність такі: для того, щоб малий та середній агробізнес із максимальною повнотою виконував свої функції, його розвиток має всіляко стимулювати держава і суспільство. І тут автор пояснює, що держава повинна компенсувати його природну слабкість порівняно з великим бізнесом, а допомога націлена не на створення будь-яких виняткових умов, що дають змогу отримувати надприбуток, а якраз навпаки – на вирівнювання вихідних умов конкуренції. Практика показує, що стійкий, безкризовий розвиток суб'єктів малого бізнесу неможливий без побудови адекват-

ної вітчизняним умовам системи державного регулювання. Застосовувана нині система державного регулювання функціонування малого та середнього бізнесу аграрної сфери базується на досвіді країн із розвинутою ринковою економікою і не враховує менталітету українців і їхніх регіональних особливостей, відмінностей клімату і родючості ґрунтів, нерівномірностей щільності населення по території держави.

Малий та середній агробізнес займає провідні позиції у валовому виробництві сільськогосподарської продукції, забезпеченні продовольчої безпеки держави, сприяє вирішенню соціальних проблем села, зокрема підвищенню рівня зайнятості та підтримці доходів сільського населення, тобто завдяки діяльності малих та середніх підприємств поступово налагоджується сталий розвиток сільських територій [3, с. 73]. Тому рівень розвитку малого і середнього бізнесу аграрної сфери залежатиме від наданої йому нині фінансової підтримки, однак після закінчення термінів обов'язкового надання одержувачем підтримки суб'єкт малого аграрного підприємства інколи йде в тіньовий бізнес або припиняє свою діяльність.

У роботі [4, с. 224] зазначається, що розвиток малого та середнього агробізнесу як об'єкта державного впливу має відбуватися шляхом поєднання інтересів усіх учасників цих ресурсних сфер суспільства на місцевому рівні щодо підвищення якості життя сільського населення та реалізації завдань просторового територіального розвитку, посилення синергетичного ефекту від їхньої раціональної взаємодії. Малі та середні аграрні підприємства займають у сільському господарстві певну нішу. Вони, як правило, функціонують у галузях сільського господарства, що використовують ручну працю із застосуванням малої сільськогосподарської техніки (картоплярство, овочівництво). Великі сільгоспідприємства функціонують у галузях, що вимагають підвищеної механізації і великомасштабного виробництва (виробництво зерна, цукрових буряків, насіння соняшнику).

У роботі [5, с. 9] зазначається про зміцнення укладу селянських господарств і створення умов для їх переростання у товарні та фермерські, що дає змогу стверджувати, що малий бізнес в аграрному секторі АПК – це підприємництво, засноване переважно на індивідуальній економічній відповідальності господарюючого суб'єкта та його зацікавленості у підприємницькому ризику (малі і середні підприємства, індивідуальні підприємці, селянські (фермерські) господарства), а також господарства населення, які виробляють продукцію для особистого споживання і реалізують її надлишки. У системі державного регулювання функціонування малого бізнесу в аграрній сфері дотепер не знайдені підходи до підвищення ефективності діяльності цього сегменту економіки, стимулювання переходу господарств населення в категорію суб'єктів малого сімейного підприємництва, розвитку логістичної інфраструктури та орієнтації на виробництво екологічно безпечної продукції, залучення до аграрної сфери вільних трудових ресурсів, а також інноваційного та інвестиційного розвитку, що забезпечує стабільний розвиток цього сектору економіки.

У роботі [6, с. 103] зазначається, що підприємництво в аграрній сфері – складне й багатогранне явище, яке набуває різних форм. Як показують розрахунки, є значний потенціал розвитку підприємництва на селі в частині створення нових робочих місць і збільшення чисельності зайнятих. Основними індикаторами розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях, на нашу думку, мають стати такі: збільшення до 2020 року на 30% малих та середніх підприємств із розрахунку на 10 тис. сільського населення; збільшення чисельності зайнятих у підприємницьких структурах різних галузей, що функціонують на селі, до 2020 року – в 1,1 раза, до 2025-го – в 1,5 раза; наявність підприємницьких структур у кожному сільському населеному пункті з чисельністю населення понад 50 осіб. Значення господарюючих суб'єктів малого і середнього бізнесу аграрної сфери полягає в тому, що вони спеціалізуються на видах сільськогосподарської продукції з великою часткою трудомістких операцій, виробництво яких недоцільне у великих господарствах. Крім того, саме малий бізнес є найбільш ефективним у виробництві екологічно чистих продуктів харчування, які користуються сьогодні підвищеним попитом у населення.

Розрахунки науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» доводять значний потенціал розвитку малого підприємництва на селі в частині створення нових робочих місць та збільшення чисельності зайнятих [7]. За різними варіантами розвитку підприємництва до 2020 року в сільській місцевості може бути створено: за песимістичного варіанту – 31,8 тис. нових робочих місць, що скоротить рівень безробіття на селі на 0,14%; за найбільш реалістичного варіанту – 148,5 тис. нових робочих місць, що приведе до зниження рівня безробіття на 0,68%; за оптимістичного варіанту – 259,1 тис. нових робочих місць, що зменшить рівень безробіття на 1,18%. В Україні для розвитку малого підприємництва на селі органи державної влади повинні: розробити законодавчу базу відповідно до регіональних особливостей та провадити дієві програми реформування на місцях з одночасним урахуванням причин, що перешкоджають організації підприємництва [8].

Істотний вплив на ефективність функціонування суб'єктів малого бізнесу в аграрній сфері можуть надати коопераційні об'єднання залежно від видів виробленої ними продукції, що дають змогу забезпечити регулярність і безперервність її поставок у продовольчі торгові мережі і на переробні підприємства. Проблема зберігання продукції коопераційних об'єднань аграрного малого бізнесу до моменту її збуту може нівелюватися за допомогою створюваних на умовах концесії створення спеціалізованих логістичних центрів для зберігання виробленої суб'єктами малого підприємництва аграрної продукції, що дають змогу скоротити її втрати під час транспортування і зберігання) і стимулюючи легалізацію незареєстрованої підприємницької діяльності (зміна адміністративної відповідальності за її здійснення, що стимулюють перехід господарств населення в категорію малого підприємництва або організації ними сімейного бізнесу).

Нині в аграрному секторі України функціонують такі види малих підприємств: приватні підсобні гос-

подарства громадян, засновані на приватній власності громадян та їхній особистій праці і праці членів їхніх сімей, що приносять додатковий прибуток; селянські та фермерські господарства, які являють собою сімейно-трудова об'єднання жителів села з метою аграрного виробництва, засновані на особистій праці, спрямованій на одержання доходів [9, с. 34].

В аграрній сфері суб'єкти малого бізнесу – індивідуальні підприємці представлені особливою організаційно-правовою формою підприємницької діяльності – селянськими (фермерськими) господарствами. Це окремий громадянин, сім'я або група осіб, які здійснюють виробництво, переробку і реалізацію продукції аграрного виробництва, отриманої з використанням належного їм на праві власності або на умовах оренди майна, земельних ділянок. Фермерське господарство є юридичною особою. Воно на договірних засадах може спільно з переробними підприємствами здійснювати виробничу та іншу господарську діяльність (переробку, зберігання, транспортування і реалізацію сільськогосподарської продукції), засновану на їх особистій участі. Господарство населення є універсальним: у ньому вирощують продукти рослинництва і тваринництва. Основна мета їхньої діяльності – отримання прибутку в процесі обміну. Господарства населення – особливі форми ведення сільськогосподарської діяльності – за фактом здійснюють підприємницьку діяльність і є для окремо взятої сім'ї джерелом: додаткового внутрішнього споживання і в окремих випадках основного доходу.

З метою забезпечення інформаційних потреб малого підприємництва в аграрному секторі економіки інформацією необхідно розширювати наявну систему інформаційно-консультаційних центрів, що дасть змогу: здійснювати безпосереднє консультування господарств сільського населення із усіх питань ведення господарства; підготувати із залученням фахівців різних галузей агропромислового комплексу; забезпечувати інформаційними матеріалами; сприяти реалізації виробничої сільськогосподарської продукції, придбання техніки, механізмів і інших матеріальних засобів; сприяти підвищенню ділової кваліфікації підприємців; проводити районні науково-технічні і практичні конференції, семінари [10].

Незважаючи на позитивну динаміку в досліджуваному секторі економіки, подальший розвиток малого бізнесу аграрної сфери стримується його недостатньою інноваційною та інвестиційною активністю в освоєнні виробництва екологічно чистої та екологічно безпечної продукції, що зумовлено виявленими ендегенними (потреба в модернізації виробничих інфраструктури, оновлення основних виробничих фондів, освоєння еколого-орієнтованих і енергозберігаючих технологій виробництва, оптимізації якості і номенклатури виробленої продукції, підбору кваліфікованого персоналу та ін.) і екзогенними факторами (вдосконалення стандартів екологічної безпеки аграрної продукції, держпідтримка інвестиційних проектів із виробництва екологічно безпечної продукції, вдосконалення антимонопольного регулювання аграрного ринку, розвиток інфраструктури села та фінансова підтримка фахівців, які проживають на селі, пропаганда здорового харчування насе-

лення та ін.). Це буде сприяти відтворенню природного капіталу і підвищенню стійкості розвитку малого і середнього агробізнесу.

Розвиток малого агробізнесу – питання принципово важливе для України. Це не лише ефективне джерело створення робочих місць, але й дуже серйозний чинник формування середнього класу суспільства, який є основою стабільності та розвитку України. Оскільки якщо люди патерналістично не розраховують на послуги центрів зайнятості, а навпаки, завдяки власному інтелекту та професіоналізму ризикують започаткуванням власної справи задля забезпечення себе, своєї родини, роботою інших, сплати податків, – мають користуватися величезним авторитетом у суспільстві та мати надійну підтримку з боку держави [11]. Нині в аграрній сфері малими і середніми підприємствами, індивідуальними підприємцями, селянськими (фермерськими) господарствами та господарствами населення здійснюють комерційні угоди в товарній і грошовій формі, часто епізодичні. Тому тут доцільно заканадавчо закріпити всі ці форми малого аграрного підприємництва щодо сплати податків, кредитування, пенсійного забезпечення.

Малі та середні підприємства виникають на основі нових ідей, реалізація яких дає змогу створити нову ринкову нішу (або новий ринок) і уникнути прямої конкуренції з великим бізнесом. Такі інновації пов'язані з початком виробництва нового продукту або надання нової послуги. Суб'єкти господарювання виграють не тільки завдяки оригінальності, але і через індивідуальний підхід до задоволення потреб конкретного споживача, враховуючи його особливі інтереси і вимоги. Це дуже складно зробити великим підприємствам [12, с. 165].

Новостворені об'єднані територіальні громади (ОТГ) повинні забезпечити істотний вплив на ефективність функціонування суб'єктів малого і середнього бізнесу в аграрній сфері шляхом створення коопераційних об'єднань як суб'єктів малого і середнього агробізнесу і залежно від видів виробленої ними продукції, що дають змогу забезпечити регулярність і безперебійність її поставок у продовольчі торгові мережі і на переробні підприємства. Проблема зберігання продукції коопераційних об'єднань аграрного малого і середнього бізнесу до моменту її збуту може нівелюватися за допомогою створюваних на умовах концесії логістичних центрів, що надають послуги із тривалого зберігання отриманого врожаю і продукції тваринництва у спеціально обладнаних овочевих і зернохосовищах, холодильних і морозильних установках.

Останніми роками посівні площі під картоплею почали скорочуватися, зокрема досить високими темпами, передусім, у сільськогосподарських підприємствах. Зокрема, за період із 2014 р. по 2018 р. посівні площі в усіх категоріях господарств зменшилися загалом із 1367,9 тис. га до 1318,8 тис. га, у тому числі безпосередньо в сільськогосподарських підприємствах, відповідно із 29,7 тис. га до 16,2 тис. га, тобто майже вдвічі [13].

Товарним виробництвом картоплі вже традиційно впродовж багатьох років займаються в госпо-

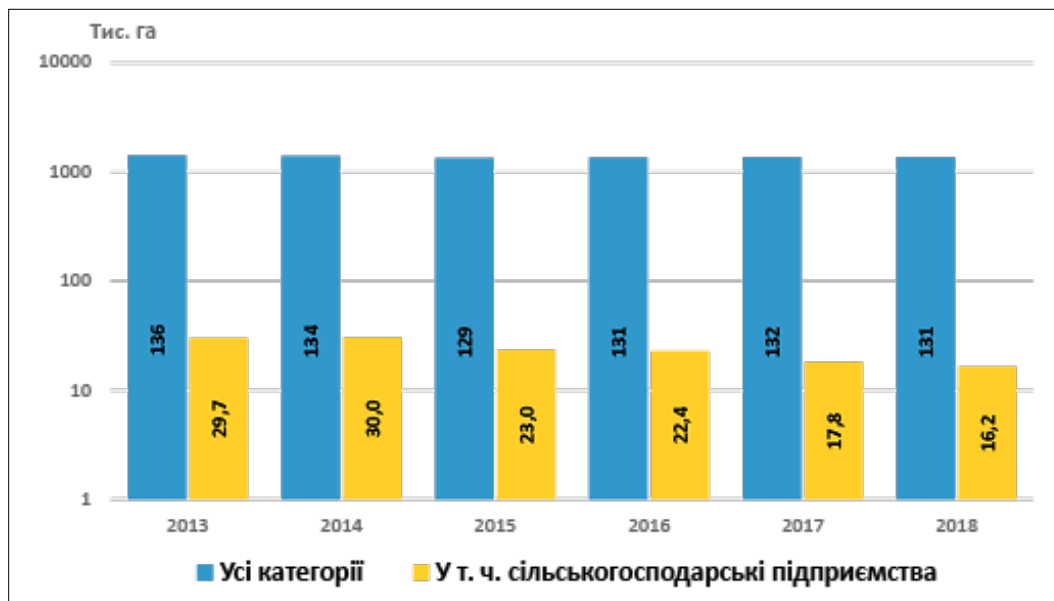

Рис. 1. Динаміка посівних площ під картоплею в усіх категоріях господарств України
Джерело [13]

дарствах населення, тоді як частка її пропозиції від аграрних підприємств на ринку не перевищує 1–3%. Пояснюється це тим, що ця сільсько-господарська культура є досить трудомісткою під час вирощування, а ринок її збуту значною мірою обмежений внутрішнім попитом та низькою платоспроможністю споживачів. Водночас підвищити маржинальність можливо за рахунок застосування стратегії продуктової диверсифікації через формування ланцюга нової доданої вартості. Насамперед її можна отримати в процесі переробки картоплі, а також зберігання в спеціальних сховищах. Як свідчить аналіз даних балансу картоплі, останніми роками зростає частка картоплі, що надходить на переробку. Зокрема, якщо в 2000 р. на переробку спрямовували лише 220 тис. тонн картоплі, або близько 1,1% від усього обсягу її виробництва, то в 2010 р. – уже 14,5%, а в 2017 р. – 15,1%.

Тому в системі державного регулювання слід передбачити вдосконалення антимонопольного законодавства, розвиток державно-приватного партнерства, зниження відрахувань у позабюджетні фонди під час працевлаштування соціально-незахищених верств населення, розвиток інфраструктури сільських територій, ринку страхування та ін. Це сприятиме вирішенню виявлених специфічних проблем малого бізнесу аграрної сфери, таких як: обмеженість каналів збуту аграрної продукції, недосконалість системи її стандартизації та сертифікації, диспропорції в розвитку цього сектору економіки в розрізі регіонів і територіальних громад, нерозвиненість системи страхування збитків від стихійних лих, високий рівень відрахувань до бюджету і позабюджетні фонди, слабкий розвиток соціальної, інженерної, транспортної інфраструктури на селі, епідемічні спалахи захворювань сільськогосподарських тварин, дефіцит земельних ділянок, придатних до використання, здійснення незареєстрованої підприємницької діяльності господарствами населення та ін.

Якою би суттєвою не була державна підтримка, скасування мораторію на продаж землі рано чи пізно призведе до збільшення витрат підприємств внаслідок зростання ціни на землю: або після закінчення строку оренди за поточними договорами, або після дострокового розірвання договору. Це матиме вплив на маржинальність ведення бізнесу та потенційно зробить його менш прибутковим або навіть збитковим. Збереження оптимального рівня маржинальності виробництва можливе за умови додаткового зростання виручки підприємства або ж оптимізації його витрат [14]. Тому тут доцільно у кожній територіальній громаді визначити структуру аграрної продукції, що виробляється суб'єктами малого бізнесу: продукція рослинництва (зерно, картопля, овочі) і продукція тваринництва (молоко, м'ясо), причому частку господарств населення в загальному обсязі виробництва продукції картоплі.

Також слід мати на увазі, що на 2020 рік близько 61 млн євро передбачено для підтримки економіки, 20 млн євро – для підтримки малих та середніх підприємств, 25 млн євро – малих фермерських господарств [15]. Однак тут не повністю враховані господарства населення дотації для господарств населення, які виробляють сільськогосподарську продукцію для отримання регулярного доходу. Їх доцільно встановити за другу і кожен наступну голову ВРХ та за кожен додатковий гектар землі сільськогосподарського призначення.

Слід звернути увагу на незареєстровану підприємницьку діяльність в аграрній сфері у системі торговельно-збутової діяльності. Впровадження системи вдосконалення системи державного регулювання, спрямованої на трансформацію незареєстрованої підприємницької діяльності в аграрній сфері матиме позитивний вплив на формування сімейного бізнесу в цьому секторі економіки, підвищить рівень його ефективності і сприятиме стійкості соціально-економічної обстановки на селі, відтворенню люд-

ського капіталу. Це зумовлено тим, що пропонувані заходи спрямовані на стимулювання господарств населення до реєстрації як суб'єктів малого підприємництва – сімейних фермерських господарств, з метою надання їм можливості використання фінансової підтримки на розвиток бізнесу, забезпечення соціальної захищеності членів сім'ї, зайнятих у таких господарствах.

Виходячи з цього, під удосконаленням державного регулювання розвитку малого підприємництва в аграрному секторі слід вважати вдосконалення системи економічних відносин між різними учасниками господарської та фінансової діяльності з приводу виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, задоволення особистих потреб у продуктах харчування і створення доданої вартості, генерування доходів, необхідних для відтворення різних видів капіталу та переходу господарств населення в категорію суб'єктів малого сімейного підприємництва.

Висновки. Розвиток малого підприємництва на основі відповідної державної підтримки, створення сприятливих умов для стратегічного розвитку є найважливішим чинником розвитку агропромислового комплексу, формування конкурентних відносин на вітчизняному аграрному ринку загалом. Впровадження системи вдосконалення системи ДРЕ, спрямованої на трансформацію незареєстрованої підприємницької діяльності в аграрній сфері, законодавче закріплення різних форм малого аграрного підприємництва щодо сплати податків, кредитування, пенсійного забезпечення, матиме позитивний вплив на формування сімейного бізнесу в цьому секторі економіки, підвищить рівень його ефективності і сприятиме стійкості соціально-економічної обстановки на селі, відтворенню людського капіталу. У зв'язку з цим цільова установка функціонування системи державного регулювання може бути визначена як забезпечення розвитку економічних відносин між різними учасниками господарської та фінансової діяльності з приводу виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, задоволення особистих потреб у продуктах харчування і створення доданої вартості, передбачити вдосконалення антимонопольного законодавства, розвиток державно-приватного партнерства, регулювання ринку землі, генерування доходів, необхідних для відтворення виробничого, людського, екологічного та інших видів капіталу.

Бібліографічний список:

1. План заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії подолання бідності (Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 86-р: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2019-%D1%80> (дата звернення 22.05.2020).
2. Ульяновченко Ю.О. Конкуреноспроможність аграрного сектора економіки: механізми державного регулювання : монографія / СХ: Асоціації докторів наук з державного управління, 2013. 368 с.
3. Півторак В.С. Державна підтримка малого підприємництва в аграрній сфері економіки: регіональний аспект. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки»* 2012. № 4. С. 69–75.
4. Дзядук Г.О. Концептуальні основи розвитку малого та середнього агробізнесу як об'єкта державного впливу. *Ефек-*

- тивність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 2, С. 219–226.
5. Гайдучкий П.І. Трансформація аграрного сектора економіки до ринкових умов господарювання / П. І. Гайдучкий. *Економіка АПК*. 2015. № 11. С. 5–13.
  6. Малік М.І. Підприємництво і розвиток сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 6, С. 97–103.
  7. Півторак В.С. Розвиток малого підприємництва в сільському господарстві. К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – 52 с.
  8. Олійник К.А. Значення малого підприємництва в аграрному секторі економіки України. *Економічні науки. Економіка сільського господарства*: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_87093.doc.htm (дата звернення 05.06.2020)
  9. Білоус Г.І. Розвиток малого підприємництва в Україні. *Економіка України*. 2008. № 2. С. 34–36.
  10. Маслак О.І. Проблеми розвитку малого підприємництва в аграрному секторі економіки // *Ефективна економіка* № 6, 2012. Електронний журнал: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN (дата звернення 08.06.2020)
  11. Становлення та функціонування форм господарювання на селі. URL:agroua.net/economics/documents/category-5 (дата звернення 01.06.2020).
  12. Омаров А.М. Господарсько-правове забезпечення малого підприємництва в Україні. *Економічна теорія та право*. 2016. № 1. С. 159–170.
  13. Кернасюк Ю.В. Більш маржинальним вирощування картоплі може зробити тільки переробка: <https://www.growhow.in.ua/gynok-kartopli-shukajte-marzhu-v-pererobtsi/> (дата звернення 25.06.2020)
  14. Життя після земельного мораторію: загрози і можливості для бізнесу. Чого більше?: <https://rpr.org.ua/news/zhyttia-pislia-zemel-noho-moratoriiu-zahrozy-i-mozhlyvosti-dlia-biznesu-choho-bil-she/> (дата звернення 25.06.2020)
  15. Малі фермерські господарства України отримають від ЄС 25 млн євро: <https://a7d.com.ua/novini/50038-malfermersk-gospodarstva-ukrayini-otrimajut-25-mln-eyvro.html> (дата звернення 07.06.2020).

References:

1. Action plan for 2019 on the implementation of the Poverty Reduction Strategy (Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 20, 2019 № 86-r: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2019-%D1%80> (accessed: 22/05/2020)
2. Ulyanchenko Y.O. (2013) Konkurentospromozhnist agrarnogo sektora ekonomiki: mehanizmi derzhavnogo reguluyannya : monografiya [Competitiveness of the agricultural sector of the economy: mechanisms of state regulation: a monograph] / СХ: Association of Doctors of Science in Public Administration ((in Ukrainian).
3. Pivtorak V.S. (2012) Derzhavna pidtrimka malogo pidpriemnitstva v agrarny sferi ekonomiki: regionalniy aspekt. [State support of small business in the agricultural sector: regional aspect] *Collection of scientific works of VNAU. Series "Economic Sciences"*. no.4. pp. 69–75.
4. Grandfather G.O. (2018) Kontseptualni osnovi rozvitku malogo ta serednogo agrobiznesu yak obekta derzhavnogo vplivu [Conceptual bases of small and medium agribusiness development as an object of state influence] *Efficiency of public administration*. Vol. 2 (55). Part 2, pp. 219–226.
5. Gaydutsky P.I. (2015) Transformatsiya agrarnogo sektoru ekonomiki do rinkovih umov gospodaryuvannya [Transformation of the agrarian sector of the economy to market conditions of management] / *PI Haidutsky. Economics of agro-industrial complex*. no. 11. pp. 5–13.
6. Malik M.Y. (2016) Pidpriemnitstvo i rozvitok silskih teritoriy [Entrepreneurship and rural development]. *Economics of agro-industrial complex*. no. 6, pp. 97–103.

7. Pivtorak V.S. (2014) Rozvitok malogo pidpriEmnitstva v sllskomu gospodarstv [Development of small business in agriculture] *NSC institute of agricultural economy*.
8. Oliynyk K.A. (2011) Znachennya malogo pidpriEmnitstva v agrarnomu sektorl ekonomlki ukraYinj [The importance of small business in the agricultural sector of Ukraine's economy] *Economic sciences. Economics of agriculture*: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_87093.doc.htm (accessed: 05/06/2020)
9. Belous G.I. (2008) Rozvitok malogo pidpri Emnitstva v Ukrayini[Development of small business in Ukraine] *Ukraine economy*. no. 2. pp. 34–36.
10. Maslak O.I. (2012). Problemi rozvitku malogo pidpriEmnitstva v agrarnomu sektorl ekonomlki [Problems of small business development in the agricultural sector of the economy]. *Effective economy* no. 6. Electronic journal: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN= (accessed: 08/06/2020)
11. Formation and functioning of forms of management in the countryside. URL: agroua.net/economics/documents/category-5 (accessed: 01/06/2020)
12. Omarov A.M.(2016) Gospodarsko-pravove zabezpechenya malogo pidpri Emnitstva v Ukrayini [Economic and legal support of small business in Ukraine] *Economic theory and law*. no. 1. pp. 159–170.
13. Kernasyuk Yu.V. More marginal potato cultivation can only make processing: <https://www.growhow.in.ua/rynok-kartopli-shukajte-marzhu-v-pererobtsi/> (accessed: 25/06/2020)
14. Life after the land moratorium: threats and opportunities for business. What's more ?: <https://rpr.org.ua/news/zhyttia-pislia-zemel-noho-moratoriiu-zahrozy-i-mozhlyvosti-dlia-biznesu-choho-bil-she/> (accessed: 25/06/2020)
15. Small farms in Ukraine will receive 25 million euros from the EU: <https://a7d.com.ua/novini/50038-mal-fermersk-gospodarstva-ukrayini-otrimajut-vd-yes-25-mln-yevro.html> (accessed: 07/06/2020)